

Årlig status og kunnskapsnotat for folkehelsearbeidet i Fredrikstad kommune 2017

Fredrikstad – mestring og muligheter

Foto: Trine Simnes

FREDRIKSTAD KOMMUNE

Vi har et fantastisk utgangspunkt for å gjøre Fredrikstad til verdens beste by å vokse opp i – og leve i

Staten har de siste fem årene satt ekstra fokus på folkehelse. Fordi; bærekraftig samfunnsutvikling og samfunnsøkonomisk utvikling, krever god helse i befolkningen.

God folkehelse betyr helse og trivsel på individnivå, men også økt verdiskaping, økt bidrag i yrkesliv og sivilsamfunn, og mindre velferdsutgifter.

Vi har relativt store folkehelseutfordringer i Fredrikstad. Vi har også fantastiske muligheter for å endre dette. Derfor må vi sørge for gode rammer rundt folks liv, med muligheter for gode oppvekstforhold, reelle valg og deltakelse. Vi må ha folkehelsekunnskap. Det er en forutsetning for at Fredrikstad-samfunnet skal lykkes.

Kommunen har stor påvirkningskraft!

Kommunen rår over mange av de arenaene som er helt sentrale for å fremme helse, mestring og muligheter.

Nye eller forbedrede arbeidsformer og tiltak innen disse arenaene, og i samhandling med andre, skaper bedre folkehelse i Fredrikstad. Felles retning og innsats er nøkkelfaktorer.

Folkehelse i Fredrikstad var tema i Kommunespeilet, 4, 2016

Og vi gjør mye riktig

Det er ikke tilfeldig at blant andre KS ser til Fredrikstad når folkehelsearbeidet i Norge skal presenteres eller videreutvikles. Innen strategisk folkehelsearbeid ligger vi i front.

Folkehelsearbeidet i Fredrikstad er godt forankret, koordinert og det skjer mye i praksis. Dette blir lagt merke til! Fredrikstad kommune fortsetter å være ledende på strategisk og praktisk folkehelsearbeid.

I 2017 satser vi på barn og unge, mestring og muligheter. Vi har et fantastisk utgangspunkt for å gjøre Fredrikstad til verdens beste by å vokse opp i, og lykkes med bærekraftig samfunnsutvikling.

Her er årets status – hvordan seksjoner og virksomheter jobber, og hvordan statistikkene utvikler seg, samt tanker for 2017.

“I Fredrikstad skal vi trives og ha det trygt. Alle skal kunne mestre eget liv og delta i samfunnet. Bo- og byområdene våre skal være levende, inkluderende og attraktive”

- ordfører Jon-Ivar Nygård

Hvordan vi jobber, her og nå

Seksjon for **utdanning og oppvekst** ser nå over tjenestene sine ut fra overskriften «trygge voksne og barn i Fredrikstad», med mål om god koordinering og videreutvikling av tjenester.

Seksjon for **helse og velferd** driver innovasjon innen forebyggingsfeltet, gjennom å sette økt mestring som mål for etablering og endring av tjenester.

Seksjon for **økonomi og organisasjonsutvikling** har gjennom ny arbeidsgiverstrategi satt helsefremmende arbeidsplasser som ett av innsatsområdene.

Seksjon for **teknisk drift** er en folkehelseseksjon, med stort potensiale for påvirkning av folkehelsen og sosial ulikhet i helse. Den bevisstheten er økende, og utgjør grunnlag for prioriteringer.

I seksjon for **kultur, miljø og byutvikling** finnes hensynet til helse, trivsel og sosial utjevning igjen i stadig flere planer, saker og utviklinger.

Den **tverrsektorielle folkehelse- og levekårsgruppa** bidrar med faglig støtte, råd og koordinering - for å ivareta prioriteringen av folkehelse i samfunnsutviklingen.

Noen tall

9 sykehjem har fått richshaver.

Syklingen bedrer psykisk og fysisk helse for både syklere og passasjerer.

I 2016 var det **1.273** arrangementer på St. Croix-huset, mange av dem gratis. **217** ulike grupperinger brukte huset, blant dem åpen barnehage, familier og ungdom.

Ett nytt, flott aktivitetsanlegg er åpnet ved Trosvik skole.

Vi har åpnet aktivitetspark utenfor Holmen eldresenter/+Huset. En tilfeldig tirsdag var **50** personer innom treningsapparatene.

Antall lærlingeplasser i Fredrikstad kommune økt fra 90 til **100** i 2016.

Byfergene hadde **1.235.906** passasjerer i 2016. At flere har parkert bilen har miljøeffekter, helseeffekter og store samfunnsøkonomiske effekter.

Kommunen planter årlig ca **80.000** krokus i samarbeide med næringslivet.

94 barnehageansatte og **119** lærere har fått kompetanseløft i 2016. Det gir kvalitetsheving, med effekt på barns mestring og læring.

Rundt **75** barn hver måned har nytte av gratis kjernetid i barnehagene.

Biblioteket hadde **228 976** besøk i 2016 og **366 528** utlån.

Hva sier statistikken?

Folkehelseinstituttet gir hvert år ut kommunale folkehelsebarometer (se bilde), som en hjelp for kommunene i oversiktsarbeidet.

Barometeret for Fredrikstad viser mye «rødt». Det betyr at vi ligger dårligere an enn landsgjennomsnittet når det måles helseatferd, sykdomsforekomst og levealder.

Oppvekst, utdanning og helse

Hovedforklaringen ligger i at forholdsvis mange i Fredrikstad har lav utdanning og står utenfor yrkeslivet, noe som direkte påvirker helse og levealder, gjerne omtalt som sosial ulikhet i helse.

Det er historiske årsaker til denne situasjonen, men årsakene bak at dette arves/videreføres, ligger i de tidligste leveår og oppvekstvilkår.

Det har konsekvenser for innbyggernes helse, mestring og levealder. Det har også konsekvenser for samfunnsutvikling og –økonomi. Sosial ulikhet i helse er derfor vår hovedutfordring.

Det er mulig å få barometeret mindre «rødt», men det tar tid. Når vi følger status for hovedutfordringene og de viktigste strategiene i Fredrikstad, bruker vi derfor deler av barometeret, kombinert med andre målinger. Da er ressurser en viktig del.

Kilde: Folkehelseinstituttets folkehelseprofil

Viktige folkehelsefaktorer i Fredrikstad

Følgende fire hovedområder følger vi i Fredrikstad, som grunnlag for strategier, folkehelsepolitikk, planer og prioriteringer.

Viktige individuelle ressurser

Etableres primært i oppveksten og er et fundament for god folkehelse

Hvilke målinger følger vi?

- Tillit
- Trivsel
- Opplevd trygghet
- Mestring
- Grunnleggende ferdigheter

Status

- Høy grad av tillit, trygghet og trivsel.
- Mestring og ferdigheter i skolen er ikke mulig å følge før om noen år (pga tallteknikk), men pr i år ligger vi noe under landssnittet og bedre enn Østfold-snittet.
- Mestring vurdert ut fra rapportert psykisk uhelse og unge uføre er bekymringsfullt; økende og dårligere enn landet.

Sosial ulikhet i helse

Mål på hvor godt vi klarer å kompensere for ulikheter i levekår

Hvilke målinger følger vi?

- Forskjell i opplevd ensomhet mellom utdanninggrupper
- Forskjell i levealder mellom utdanningsgrupper

Status

- Ulikhetene i helse, trivsel og levealder mellom sosiale grupper er store, på lik linje med ellers i landet. Vi har foreløpig ikke statistikk som viser utvikling, men dette ønsker vi å følge.

Vi beveger oss den veien vi ser

Det er viktig å vite hvor vi står. Men det er hva vi gjør med det som er avgjørende. Folkehelsearbeidet i Fredrikstad dreier seg mest grunnleggende om å sørge for økt mestrings- og ferdighetsnivå i befolkningen, som grunnlag for utdanning, arbeid og deltakelse, og god helse gjennom livet. Når det kommer til strategier og tiltak, må vi ha **kunnskap**, og vi må snu blikket og se på **ressursene**. Vi må først og fremst små vite hva som er bra og hva som beveger oss riktig vei – og styrke dette.

Levekår

Nivået av disse er direkte avgjørende for folkehelse og sosial ulikhet i helse

Hvilke målinger følger vi?

- Gjennomføring i videregående skole
- Sysselsetting
- Lavinntekt / fattigdom

Status

- På alle disse ligger vi dårligere an enn landsgjennomsnittet.
- Gjennomføringsgraden i vgs er litt bedre enn foregående år.
- Sysselsettingsgraden er totalt sett stabil, men uføreandelen er bekymringsfull og stigende.
- Andelen av befolkningen som har lav inntekt er økende, inkludert barnefattigdom.

Helseindikatorer

Kan også kalles “endemål”. De er resultat av alle andre folkehelsefaktorer.

Hvilke målinger følger vi?

- Levealder
- Selvpoplevd god helse

Status

- Begge er noe lavere enn landssnittet. Levealder øker sakte, i likhet med landssnittet. Selvpoplevd helse synker, mer enn på landsbasis.

Grunnlag for handling

Fredrikstad har mange ressurser som grunnlag for endring. Blant annet:

- Vi skårer høyt på **trivsel** og opplevd **trygghet**.
- Vi har **landskap, klima og lokale boområder** som i stor grad oppleves som veldig positive.
- Vi skårer høyt på **tillit** – både til hverandre og til institusjoner.

Disse er «myke» faktorer, men likevel essensielle for endring. Studier viser at man ikke kan oppnå positive samfunnsendringer uten grunnleggende tillit og trygghet i befolkningen. *Grunnlaget* for dette legges i de tidligste leveår, og påvirkes gjennom livet ved de rammer og det samfunn vi skaper rundt innbyggerne.

Helsestasjon, skole og barnehage

Vi har et godt utgangspunkt for å få til det mest grunnleggende i folkehelsearbeidet, nemlig å bidra til gode oppvekstforhold.

- Vi har god oppmøteprosent på helsestasjonene, høyere enn landsgjennomsnittet, og stor tillit til helsesøstre. Dette gir grunnlag for å arbeide med blant annet økt foreldremestring og økt barnhagedeltakelse.
- Vi har høyere ansattkompetanse i barnehagene og skolene enn lands-

gjennomsnittet, og den er økende. Barnehager av god kvalitet er et av de best dokumenterte folkehelseiltak som finnes.

Disse arenaene er blant de viktigste vi prioriterer og videreutvikler.

Påvirke konsekvensene

Sosiale ulikheter er ikke unikt for Fredrikstad, men vi har forholdsvis flere med et vanskeligere sosioøkonomisk utgangspunkt. Lavinntekt og barnefattigdom er høyst aktuelle utfordringer.

Men vi kan påvirke konsekvensene av det å ha et vanskeligere utgangspunkt, individuelt og for samfunnets fungering og økonomi.

Legge til rette for mestring

Et godt folkehelsearbeid skaper forutsetninger og muligheter for at hele befolkningen i størst mulig grad kan mestre eget liv og bidra i samfunnet.

Det meste av det vi gjør i en kommune, fra organisering av tjenester og virksometer til hvordan vi planlegger, har effekter på innbyggernes helse, trivsel og mestring. Uansett om det er tiltenkt eller ikke. Med tanke på fremtidig bærekraft er det derfor viktig å vite hva ulike tiltak gjør med folks helse og mestring, hva det er i Fredrikstad som kan

bidra til å oppnå det vi vil, og prioritere og kompensere, ut fra dette.

Og vi har gode forutsetninger for å få dette til, gjennom det systematiske og tverrsektorielle folkehelsearbeidet som er etablert.

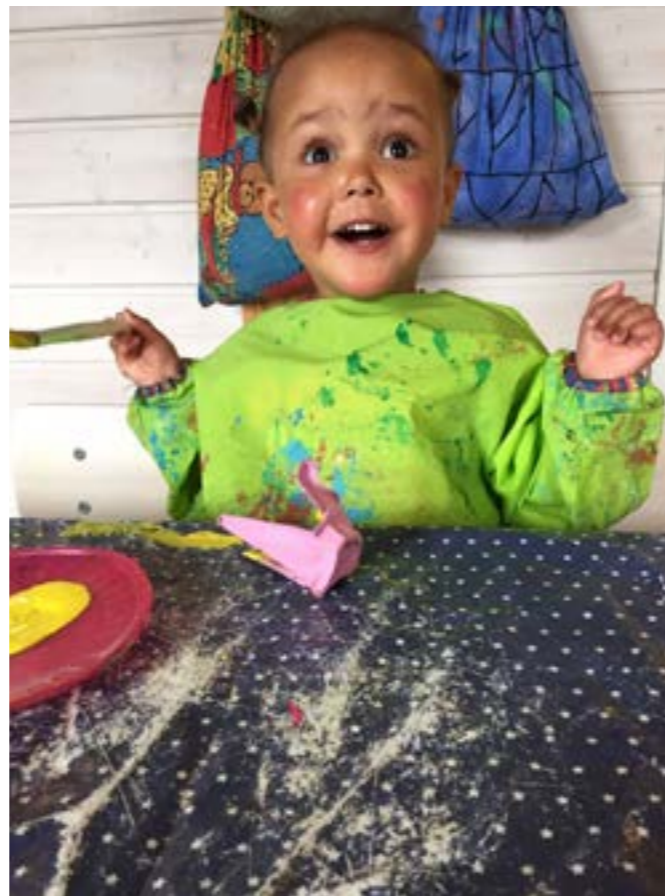

Foto: Blomsterøya barnehage

Slik gjør vi det

Foto: Trine Sirnes

Vi skal jobbe på mange fronter og koordinert, for å oppnå bedring på de utfordringene vi ser i Fredrikstad. Alt er likevel ikke like viktig, alltid.

I 2017 er hovedoverskriften:

Alle barn skal oppleve å lykkes, spesielt i de første ti leveårene, gjennom gode oppvekstforhold, inkludering og mestring i utdanning og fritid. Ingen skal vokse opp med negative konsekvenser av sin oppvekst.

Derfor...

- er støtte til god foreldremestring essensielt
- må vi jobbe for økt barnehagedeltakelse
- er kvaliteten og innretningen på barnehager og skoler viktige, både ved høy fagkompetanse, men også ved hvordan vi tenker helhet i oppfølging av barn og foreldre
- er det viktig å sørge for at ansatte i møte

med barn og familier, er trygge på hvem og hvordan de identifiserer og følger opp når det er behov for ekstra hjelp

- er arbeid for økt sysselsetting og arbeidsmestring viktig
- er mestringsfokus i kommunens tjenester viktig
- er by- og områdeutvikling og kultur viktig, som rammer for våre liv og hvordan vi tilrettelegger for inkludering og sosial deltakelse for alle

Prioritere innsatsområdene

Tiltak og endringer i og på tvers av seksjoner, som følger opp innsatsområdene over, er sentrale å prioritere i 2017.

Det finnes en del nasjonal og internasjonal kunnskap om konkrete tiltak. Men det er lite som er oppsummert og vurdert helhetlig. I arbeidet med tiltaksutforming, må vi vurdere og tilpasse kunnskap, og bruke lokale erfaringer. Dette gjøres i seksjoner og virksomheter. Det vil være stort fokus på kunnskap og samordning av tiltak i perioden fremover.

Fokus på psykisk helse

Sentrale føringer vil også være avgjørende for lokale prioriteringer. Fra statlig hold er det signalisert at det i tiden fremover vil være ekstra fokus på psykisk helse. Staten har lansert en tiårig satsing på tiltak rettet mot barn og unge for fremme av god psykisk helse

og arbeid mot rus, i form av Folkehelseprogrammet.

Psykisk helse er allerede en naturlig del av folkehelsearbeidet i Fredrikstad, og arbeidstitler som «trygge barn og voksne i Fredrikstad» og «med fokus på mestring» er allerede i bruk. Dette ligger til grunn når vi i Fredrikstad ønsker å søke midler gjennom Folkehelseprogrammet.

Koordinering av alt arbeid

I tillegg til folkehelse er det flere andre prosesser som også spenner over mange sektorer. Flere av dem har også klare konsekvenser for folkehelsa. Det er viktig at vi får ulike samfunnsnyttige prosesser til å virke i samme retning der de kan.

God bærekraft fremover avhenger av total bærekraft; økonomisk, miljømessig og sosial.

Det er en utfordring å koordinere og utnytte de forebyggingsressursene vi har. Men;

Fredrikstad kommune planlegger og prioriterer i økende grad ut fra det vi vet om helse og bærekraft. Fundamentet ligger i kommunens planverk. Seksjoner og virksomheter omsetter kunnskap og strategier til praksis. Politikerne gjør det mulig.

*«Et foreldrepar gikk i veiledning, på bakgrunn av guttens atferd. Når veiledningen skulle avsluttes, hadde vi en samtale med gutten tilstede. Spontant kom det: «ente skjønnte jeg at det var mamma og pappa som trengte hjelp, når det var jeg som var slem.»
- ansatt i helsevern barn og unge*

For mer informasjon om folkehelse, se www.fredrikstad.kommune.no/folkehelse

FREDRIKSTAD KOMMUNE